

**ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN ȘTIINȚE ADMINISTRATIVE**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 351.85(043.2)

COMENDANT VASILE

**ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN REALIZAREA
POLITICILOR DE PROTEJARE ȘI VALORIFICARE A
PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL**

**563.02 ORGANIZAREA ȘI DIRIJAREA ÎN INSTITUȚIILE
ADMINISTRAȚIEI PUBLICE; SERVICII PUBLICE**

Rezumatul tezei de doctor în științe administrative

CHIȘINĂU, 2021

Teza de doctor a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale în științe administrative a
Academiei de Administrare Publică

Conducător științific:

DULSCHI Ion, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, AAP

Comisia de îndrumare:

1. **SOLOMON Constantin**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
2. **SPĂTARU Tatiana**, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar
3. **GROZA Andrei**, doctor în științe istorice, conferențiar universitar

Comisia de doctorat:

1. **SÎMBOTEANU Aurel**, doctor în științe politice, conferențiar universitar, **președinte**;
2. **SOLOMON Constantin**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, **referent**;
3. **MORARU Victor**, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, **referent**;
4. **PLOȘNIȚĂ Elena**, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, **referent**;
5. **DULSCHI Ion**, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, **membru**;
6. **SPĂTARU Tatiana**, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar, **membru**;
7. **POPOVICI Angela**, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, **membru**

Susținerea tezei de doctor va avea loc în regim mixt la 03 decembrie 2021, ora 14.00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Academiei de Administrare Publică, adresa: MD – 2070, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Ialoveni nr.100, sala 301.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei de Administrare Publică și pe pagina Web a ANACEC (<http://www.cnaa.md>).

Rezumatul a fost expedit la data de 02 noiembrie 2021

Președintele Comisiei de doctorat:

SÎMBOTEANU Aurel,
doctor în științe politice, conferențiar universitar

Conducător științific:

DULSCHI Ion,
doctor în științe istorice, conferențiar universitar

Autor:

COMENDANT Vasile

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI	14
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	23
BIBLIOGRAFIE	26
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	30
ADNOTARE	32
АННОТАЦИЯ	33
ANNOTATION	34
FOAIA PRIVIND DATELE DE TIPAR	35

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei cercetate. Dinamica schimbărilor în viața social-politică și economică din Republica Moldova determină autoritățile administrației publice să-și perfecționeze mereu activitatea pentru a deveni mai competente, profesioniste și eficiente în prestarea serviciilor publice pentru cetățeni. Din multitudinea sferelor de activitate ale administrației publice, dimensiunea protejării și valorificării patrimoniului cultural național reprezintă una din atribuțiile sale esențiale. Importanța acestui domeniu derivă din faptul că indiferent de mărimea sau puterea (*economică, politică, militară, etc.*) pe care o deține un stat în raport cu altele, nu poate exista fără de patrimoniu cultural care să-i reflecte în esență valorile trecutului istoric în raport cu care acesta se identifică. Necesitățile întreprinderii acțiunilor de îmbunătățire permanentă a activității administrației publice sunt stabilite atât de cerințele mediului social în care funcționează, cât și de evoluția viziunilor științifice privind identificarea modalităților optime de eficientizare a activității acesteia.

Experiența Republicii Moldova în edificarea politicilor publice care să acopere întregul spectru de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural a avut, pe parcurs, o dinamică marcată de numeroase contradicții și impedimente de implementare. Anume complexitatea realizării politicilor culturale în domeniul patrimoniului cultural a determinat actualitatea temei de cercetare și ne-a servit drept provocare spre realizarea unei analize ample pentru a stabili rolul administrației publice în realizarea politicilor în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural național.

De asemenea, actualitatea și importanța temei de cercetare reiese și din politicile culturale care prin evoluțiile sale teoretice determină trăsăturile specifice ale politicilor naționale de protejare și valorificare a patrimoniului cultural și accentuează raționamentele de impulsivitate a dezvoltării acestui sector în Republica Moldova. Astfel, dezvoltarea durabilă a societății este condiționată de rolul administrației publice pe care îl deține în realizarea acestor politici.

Analiză comparativă a mai multor documente de politici privind protejarea patrimoniului cultural, dar și efectele implementării acestora, permit selectarea unor direcții de abordare empirică care să corespundă provocărilor economice, sociale și politice ale comunității, racordate la procesele culturale externe. În aceste condiții, este necesară o studiere temeinică a modului în care acestea influențează exercitarea activității administrației publice centrale în implementarea politicilor în domeniul salvagărdării și valorificării patrimoniului cultural în Republica Moldova.

Actualitatea cercetării în speță este dictată și de parcursul de integrare europeană a țării.

Declararea integrării europene drept prioritate națională numărul unu și semnarea, la 27 iunie 2014, a Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a

Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte (*Acord de Asociere sau Acord*), a suscitat imperios și necondiționat perpetuarea procesului de modernizare sistemică a administrației publice, inclusiv în domeniul protejării și punerii în valoare a patrimoniului cultural național. Prin asumarea Acordului de Asociere, Republica Moldova s-a angajat în desfășurarea reformelor orientate spre buna funcționare a instituțiilor statului în folosul cetățeanului, implementând și ajustând în acest sens cadrul de politici publice, cadrul de reglementare și serviciile publice la standardele Uniunii Europene. Făcând referință directă la acțiunile administrației publice, specificăm că Acordul atenționează asupra încurajării și promovării de către administrația publică a procesului de digitizare a patrimoniului cultural prin intermediul tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor. La capitolul valorificării patrimoniului cultural, Acordul stipulează: colaborarea urmează să se realizeze ... „în domeniul turismului, urmărind consolidarea dezvoltării unui sector al turismului competitiv și durabil, ca factor generator de creștere și emancipare economică, de ocupare a forței de muncă și de schimburi externe” [1]. De menționat că cooperarea la toate nivelurile se va baza pe principiile respectării integrității și a intereselor comunităților locale, în special în zonele rurale, pe importanța patrimoniului cultural, precum și a interacțiunii pozitive între turism și protecția mediului.

Așadar, caracterul eterogen și complex al activității administrației publice urmează să fie adaptat și dezvoltat în conformitate cu noile provocări, dar și prin implicarea mai activă a societății în elaborarea, dezvoltarea și monitorizarea politicilor publice culturale. În această ordine de argumentare, subliniem că actualitatea investigației noastre este determinată și de necesitatea de a scoate în evidență atât realizările administrației publice în elaborarea și implementarea politicilor de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural, cât și erorile comise de autoritățile care realizează aceste politici, autorul oferind în același timp sugestii de remediere a lor.

Analiza situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de studiu. Pentru a determina gradul de cercetare a problemei abordate, am inițiat investigarea unui șir de lucrări ale cercetătorilor cu contribuții fundamentale în studiul patrimoniului cultural, politicilor culturale și al activității administrației publice în domeniul salvagărdării și valorificării acestuia. Determinarea dimensiunii patrimoniului cultural național redată în lucrările științifice ale cercetătorilor din diverse domenii oferă un suport semnificativ în indicarea misiunii administrației publice la realizarea obiectivelor strategiilor și programelor în domeniul protejării patrimoniului cultural.

Studierea patrimoniului cultural a fost reflectată în lucrările mai multor cercetători din străinătate și de la noi din țară, care descriu sau definesc patrimoniul cultural și evidențiază

importanța acestuia pentru diferite ramuri ale științei, așa precum: culturologia, sociologia, economia, istoria, geografia, administrația publică ș.a. Printre autorii europeni pot fi menționați: Janet Blake [36], Francesco Francioni și James Gordley [38], Gábor Sonkoly și Tanja Vahtikar [44], Marilela Vecco [46]; din Rusia: Eleazar Baller, [49], Alexey Bondarev, [51], Leonid Kondrashev [55]; din România: Ioan Opriș [20], Iosef Kovacs [15], Alexandra Zbucnea [34]. Distingem investigațiile cercetătorilor din Republica Moldova: Valeriu Cavruc, Gheorghe Postică [8], Elena Ploșniță [21], Victor Ghilaș, Adrian Dolghi [14], Ion Ștefăniță [29], Diana Slobozian [26], Veronica Cosovan [12]. Ideea caracteristică regăsită în studiile cercetătorilor menționați este că patrimoniul cultural face cea mai elocventă legătură dintre trecutul și prezentul unei națiuni și înfățișează trăsăturile caracteristice ale identității culturale prin care se reflectă mărturia cea mai importantă a genezei și evoluției culturale a unui popor.

Diferitele aspecte ale studierii politicilor publice, trecute prin prisma funcționării și dezvoltării activității administrației publice sunt elucidate de cercetătorul american Charles Beard [35]. Astfel, potrivit definiției contemporane a administrației publice, aceasta reprezintă determinarea și executarea politicilor și programelor publice. Prin urmare, putem deduce că studierea politicilor publice în domeniul culturii reprezintă un aspect semnificativ pentru funcționarea și dezvoltarea activității administrației publice.

Cercetarea problematicii politicilor culturale analizate în accepția cercetătorilor străini se fundamentează implicit pe principiile generale de elaborare a politicilor publice, însă direcționate specificului domeniului cultural. Aportul în configurarea unor astfel de politici l-au adus cercetătorii englezi François Matarasso, Charles Landry [42], cei francezi - Augustin Girard, Genevieve Gentil [39] și cercetătorul rus Andrei Hrenov [58]. Studii destinate proceselor de întocmire și executare a politicilor culturale în contextul actualelor incitări social-economice din societate le regăsim în publicațiile autorului englez Simon Mundy [43], în cele ale profesorului japonez Nabuko Kawashima [41] și în ale cercetătorului australian David Trosby [45] ș.a.

Savanții ruși au analizat metodici de cercetare și politicile culturale din perspectiva procesului de constituire a noilor relații social-economice. În context, putem remarca lucrările următorilor autori: Irina Gorlova [53], Olga Astafieva [47], Alexandr Balakșin [48], Lev Vostreakov [52]. În mai multe lucrări sunt studiate activitățile autorităților publice de elaborare și aplicare a documentelor de politici publice, inclusiv în domeniul protejării patrimoniului cultural, pentru îmbunătățirea situației culturale. La acest capitol menționăm lucrările cercetătorilor Valerii Bolishakov [50], Grigorii Tulchinsky, Elena Shekova [57], Elyna Orlova [56] și alții.

În România cercetarea intensă a politicilor a început către sfârșitul anilor '90 ai sec. XX, fiind influențate de instituțiile sau organizațiile europene precum: Consiliul Europei, GEAP,

OCDE etc. Cercetările pe segmentul politicilor culturale s-au aprofundat după anul 2005, în cadrul Centrului de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii a Ministerului Culturii, care anual efectuează cercetări destinate consumului cultural în țară. Putem menționa lucrările cercetătorilor români Dan Rațiu [25], Marius Profiroiu [24], Adrian Miroiu [16], Sorin D. Șandor [28], Paul E. Collins, Claudiu Crăciun [9] și alții.

Politicile publice culturale sunt examinate și în lucrările cercetătorilor din Republica Moldova. Autorii analizează modalitățile de activitate a administrației publice pentru realizarea politicilor publice culturale și evidențiază unele probleme cu care se confruntă în acest proces. Menționăm că, până în prezent, în Republica Moldova nu a fost elaborat nici un studiu monografic care să cerceteze rolul administrației publice în realizarea politicilor de protejare și de valorificare a patrimoniului cultural național. Totuși, diverse aspecte ce țin de activitatea administrației publice pe domeniul aplicării politicilor culturale și-au găsit reflectare în mai multe studii ale autorilor Valentina Ursu, Angela Lisnic [30], Sergiu Musteață [18], Gheorghe Postică [23], Constantin Solomon [27], Victor Moraru [17], Victoria Teacenco [30], Monica Babuc [7], Ion Dulșchi, Vasile Comendant [13], Vasile Comendant [10], [11], Lidia Varbanova [33] și alții.

Ipoteza de cercetare a tezei de doctorat susține că aportul autorităților administrației publice în implementarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național poate deveni semnificativ dacă, pe de o parte, va contribui la creșterea nivelului de dezvoltare economică a țării și va asigura condiții decente de viață pentru membrii societății (*economice, sociale, culturale etc.*), iar pe de altă parte, autoritățile publice vor întreprinde măsuri de creștere a nivelului de cultură la cetățeni, de motivare a acestora în cunoașterea istoriei, obiectelor și monumentelor de patrimoniu cultural național.

Problemele principale de cercetare înaintate cu titlu de ipoteze de lucru sunt:

1. Creșterea nivelului de protejare a patrimoniului național cultural este posibilă în rezultatul ridicării nivelului de responsabilizare a autorităților administrației publice la realizarea politicilor publice de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural național, precum și în cadrul realizării cu succes a reformei de descentralizare administrativă din Republica Moldova;

2. Pentru realizarea constantă, uniformă și pe întreg teritoriul național a politicilor publice în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural național este nevoie de sporirea cantumului resurselor financiare prevăzute la bugetul de stat;

3. Ocrotirea patrimoniului cultural se poate realiza prin politici de cultivare a valorilor culturii naționale, gestionarea și oferirea unor servicii publice calitative pentru populație și dezvoltarea parteneriatului public-privat.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentei cercetări rezidă în studierea și determinarea în complex a rolului autorităților administrației publice în elaborarea și implementarea politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național și identificarea metodelor de eficientizare a acestuia în contextul dezideratului de modernizare a administrației publice.

Pentru atingerea scopului propus au fost trasate următoarele **obiective**:

- cercetarea abordărilor istoriografice cu referire la protejarea patrimoniului cultural;
- determinarea cadrului teoretico-metodologic al politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național;
- analiza în evoluție a cadrului național de elaborare a politicilor publice culturale privind patrimoniul cultural național și distingerea rezultatelor implementării acestor politici;
- analiza comparativă a cadrului normativ al unor țări europene privind asigurarea de către autoritățile publice a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural;
- examinarea specificului organizării și implementării parteneriatului public-privat de către autoritățile administrației publice pentru salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural național;
- investigarea potențialului turistic prin aplicarea politicilor de patrimoniu cultural;
- determinarea bunelor practici ale administrației publice în aplicarea politicilor de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național.

Metodologia cercetării științifice. Bazele teoretico-metodologice ale lucrării au rezultat din scopul, obiectivele și sarcinile determinate pentru investigarea obiectului cercetării. În același timp, cercetarea s-a axat pe o analiză metodologică complexă cu caracter interdisciplinar al studiilor bibliografice, istoriografice, de politici publice, conceptual-teoretice și aplicativ-practice conexe științei administrative, politologiei, sociologiei, culturologiei, patrimoniologiei, dreptului și managementului.

Drept suport de bază pentru studierea metodologiei de cercetare științifică au servit lucrările cercetătorilor străini și autohtoni în domeniul administrației publice, precum și al experților în domeniul patrimoniului cultural. Metodologia a inclus teoriile cu care relaționează știința administrației: teoria deciziei, teoria cunoașterii, teoria informației ș.a. În vederea realizării scopului și obiectivelor tezei a fost selectat instrumentarul de investigație bazat pe aplicarea principiilor metodologiei științei administrației. În acest scop au fost valorificate principiile: științifice, istorismului, obiectivității, raționalizării, umanismului și metodologic al determinismului.

O atenție sporită la realizarea obiectivelor cercetării a fost acordată aplicării metodelor *universal-filosofice*, așa ca: metoda structural-funcțională; metoda dialectică, metoda fenomenologică, precum și a metodelor *general-științifice*: inducției, deducției, analizei de

conținut și analogiei. De asemenea, au fost utilizate și metode de cercetare complementare științei administrației, dintre care: metoda observației, metodei de abordare comparativă, metoda sinergetică, metoda statistică, metoda cercetării sociologice, metoda studiului de caz, metoda instituțională etc.

Cercetarea poartă un caracter teoretico-aplicativ. Suportul teoretic al investigației este determinat de identificarea și de conceptualizarea problemei de cercetare care a determinat direct sau indirect administrația publică la realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național. Suportul empiric include analiza documentelor de politici publice culturale din țările UE și din Republica Moldova, determinarea rezultatelor cantitative și calitative ale implementării politicilor culturale naționale, analiza comparativă a legislațiilor unor state europene în domeniul aplicării de către autoritățile competente a pedepselor pentru încălcarea normelor de protejare a patrimoniului cultural național, analiză SWOT, studiul de caz cu referire la „Muzeul Memorial Carol al XII-lea”, din s. Varnița, r-nul. Anenii Noi, precum și realizarea sondajului sociologic prin care a fost posibilă determinarea rolului administrației publice în implementarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural, inclusiv și a concretizării nivelului de salvagardare a obiectelor de patrimoniu cultural de către autoritățile publice centrale și locale.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în viziunea holistică asupra rolului administrației publice în salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural al Republicii Moldova, dar și în optica nouă prin prisma căreia au fost examinate lucrările de specialitate selectate pentru studiu și documentele de politici publice care sunt în corelație cu patrimoniul cultural.

Tema menționată nu a fost abordată anterior în calitate de cercetare aparte. Caracterul inedit al tezei este asigurat anume de faptul că:

- pentru prima dată în știința administrației autohtone este evidențiat în calitate de un nou subiect de cercetare rolul administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național;
- au fost formulate propriile definiții a noțiunii de patrimoniu cultural și a impactului administrației publice asupra patrimoniului cultural național, reieșind din analiza teoretico-metodologică a acestora;
- au fost analizate modalitățile de clasificare a patrimoniului cultural și documentele de politici publice în baza cărora se face sau urmează să fie clasat pe viitor patrimoniul cultural național pentru o mai bună protejare a acestuia;

– s-a cercetat practica internațională de aplicare a politicilor publice de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural național și aplicabilitatea acestora la sistemul administrativ din Republica Moldova;

– s-a efectuat o analiză amplă a documentelor de politici publice privind protejarea și valorificarea patrimoniului cultural prin care se determină modalitățile de reglementare și rezultatele implementării acestora în contextul reformelor din domeniul culturii și al Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte;

– a fost realizată o analiză comparativă a mecanismelor juridice de asigurare a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural în șase state europene cu scoaterea în evidență a modalităților de aplicare a sancțiunilor de către autorități pentru deteriorarea sau distrugerea patrimoniului cultural și evidențierea actelor normative penale și contravenționale cele mai aspre și cele mai indulgente ale țărilor vizate în studiu, dar și a lacunelor, la acest capitol, în legislațiile țărilor țintă;

– în cadrul realizării sondajului sociologic s-au analizat particularitățile protejării și valorificării patrimoniului cultural național, în scopul determinării problemelor cu care se confruntă autoritățile publice locale în această sferă de activitate și pentru a evidenția metodele de eficientizare a activității administrației publice în implementarea politicilor culturale în domeniu;

– în procesul realizării studiului de caz privind valorificarea patrimoniului cultural din s. Varnița, r-nul Anenii-Noi, a fost înaintată și acceptată de către administrația publică locală propunerea inovativă cu privire la schimbarea titulaturii locului istoric de semnificație internațională din „Muzeul Memorial Carol al XII-lea” în „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII - lea de la Varnița”.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul administrației publice constă în determinarea misiunii prestatoare a autorităților administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național. Cercetarea întreprinsă a condus la identificarea principalilor factori care nu au permis administrației publice realizarea în totalitate a politicilor publice menționate, astfel încât în prezent patrimoniul cultural național să fie protejat conform cerințelor Organizațiilor internaționale de profil și să fie făcut cunoscut atât la nivel național, cât și internațional. Fundamentarea științifică a atribuțiilor administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național a permis înaintarea unor recomandări cu privire la realizarea acestui deziderat, precum și a unor metode de eficientizare a funcționării sistemului administrativ în acest domeniu.

Semnificația teoretică a cercetării constă în aprofundarea cunoștințelor cu referire la instituția administrației publice și elucidarea conceptelor, definițiilor, teoriilor, principiilor, modelelor, elementelor structurale și condițiilor de raționalitate cu privire la patrimoniul cultural și al politicilor publice prin care se protejează și se valorifică acesta. Semnificația teoretică a lucrării derivă și din cercetarea comparativă a politicilor de protejare a patrimoniului cultural reglementate de structurile internaționale, pentru identificarea bunelor practici și transpunerea acestora în plan național. O importanță specială pentru teoria administrației publice prezintă argumentarea științifică a modalităților de eficientizare a mecanismelor de elaborare și implementare a politicilor publice în domeniul culturii din Republica Moldova, în contextul modernizării acestora, precum și al principiilor descentralizării administrative care, aplicate corespunzător, permit administrației publice locale o bună organizare și gestionare a proceselor de salvagardare a obiectelor de patrimoniu cultural din localitățile acestora. Rezultatele procesului de cercetare oglindesc cele mai recente abordări teoretico-metodologice cu privire la politicile culturale care vizează protejarea și promovarea obiectelor de patrimoniu, precum și valorile emane de cele mai bune practici existente actualmente în spațiul administrativ european.

Valoarea aplicativă a lucrării se identifică în conținutul procesului de cercetare, constatare și analiză a particularităților politicilor publice de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural din Republica Moldova, extrase din cadrul normativ în vigoare, a documentelor privind evaluarea activității autorităților publice în acest domeniu și de rezultatele sondajului sociologic realizat. Tipologia modelelor de aplicare a politicilor culturale de către administrația publică permite teoreticienilor și practicienilor din această ramură să analizeze implicarea culturii în dezvoltarea societății, precum și implicarea societății în soluționarea problemelor domeniului. Rezultatele analizei procesului de implementare a politicilor publice de protejare a patrimoniului cultural, deficiențele de realizare și modalitățile de eficientizare a acestora în contextul modernizării administrației publice, de asemenea redau valoarea aplicativă a lucrării elaborate. Astfel, teza completează gama lucrărilor științifice consacrate proceselor de aplicare a politicilor publice, iar analizele înfăptuite pot servi drept reper pentru elaborări științifice noi în materia subiectelor abordate.

Concluziile și recomandările propuse de autor pot servi ca sugestii orientative administrației publice centrale la elaborarea pe viitor a documentelor de politici în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural național, constituirea unei colaborări avantajoase și de lungă durată dintre autoritățile publice în domeniul dezvoltării industriei turismului la nivel regional pe segmentul promovării reciproce a obiectelor cu valoare culturală deosebită, istorică sau arhitecturală. Materialul teoretico-empiric poate servi drept suport cadrelor didactice la elaborarea cursurilor universitare și a cercetărilor ulterioare în domeniul științei administrației și

a salvării patrimoniului cultural național. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în cadrul procesului de elaborare a politicilor publice de salvagădere a patrimoniului cultural din Republica Moldova și în investigațiile ulterioare în domeniu.

Rezultatele științifice principale, înaintate spre susținere:

1. Misiunea prestatoare a autorităților administrației publice în implementarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național constituie punctul de referință al tezei. Sintetizarea analizei conceptuale a patrimoniului cultural și a suportului teoretico-metodologic a politicilor publice pentru protejarea, promovarea și încadrarea acestuia în valorile universale oferă o nouă viziune în dezvoltarea politicilor culturale în Republica Moldova.

2. Strategiile și programele de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național nu sunt realizate în totalitate din cauza lipsei personalului calificat în domeniu, a resurselor financiare insuficiente alocate din bugetul de stat sau a lipsei autonomiei financiare a administrației publice locale acordate în cadrul reformei de descentralizate administrativă, precum și a infrastructurii turistice neattractive sau uneori lipsei acesteia.

3. Aportul în implementarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național devine semnificativ dacă autoritățile administrației publice contribuie la sporirea nivelului de dezvoltare economică a țării și asigură condiții decente de viață pentru membrii societății (economice, sociale, culturale etc.). Argumentele invocate prin aspectele de ordin teoretic, reflectate ulterior prin datele procesate în urma realizării sondajului sociologic indică spre o necesitate de implicare mai extinsă a autorităților publice pentru creșterea gradului de cultură a cetățenilor, de motivare a acestora în cunoașterea istoriei, obiectelor și monumentelor de patrimoniu cultural național.

4. Atragerea fluxurilor turistice se realizează prin activități culturale, spirituale, sociale și de mediu. Acestea contribuie la promovarea pe larg a obiectelor de patrimoniu cultural național și la sporirea produsului intern brut al țării. Dezvoltarea și implementarea de către administrația publică a proiectelor de parteneriat public-privat reprezintă o soluție viabilă pentru revitalizarea și valorificarea obiectelor de patrimoniu cultural național și asigură o conlucrare mai bună între sectorul public cu cel privat.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul activității de cercetare a doctorandului prin comunicări la foruri științifice naționale și internaționale și prin publicări de articole în diferite reviste științifice de specialitate din Republica Moldova și din străinătate.

Conținutul tezei de doctor poate fi de real folos cadrelor didactice la elaborarea cursurilor universitare și a cercetărilor în domeniul științei administrației și a salvării patrimoniului cultural național. De asemenea, rezultatele teoretico-empirice obținute în procesul realizării cercetării rolului autorităților administrației publice în realizarea politicilor de protejare și

valorificare a patrimoniului cultural național pot fi utilizate și dezvoltate în investigațiile ulterioare în domeniu.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate în cadrul Academiei de Administrare Publică. Principalele teze și rezultate ale investigațiilor științifice au fost expuse în comunicări științifice prezentate și discutate în cadrul a 9 conferințe și congrese internaționale, dintre care: Conferința anuală științifico-practică cu participare internațională organizată de Academia de Administrare Publică: „Teoria și practica administrării publice” din 20 mai 2016, din 19 mai 2017, din 17 mai 2018, din 17 mai 2019 și din 22 mai 2020; Conferința științifico-practică cu participare internațională organizată de Academia de Administrare Publică: „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice” din 26 februarie 2016 și din 01 martie 2019; Conferința științifică internațională organizată de Institutul de Relații Internaționale din Moldova: „Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică și perspectiva dezvoltării”, din 24-25 martie 2017; Congresul Internațional „Pregătim viitorul promovând excelența” organizat de Universitatea „Appolonia” din Iași, desfășurat în perioada 01–03 martie 2021.

Discuția asupra conținutului tezei de doctor s-a desfășurat în cadrul ședinței Comisiei de îndrumare (proces-verbal nr. 1 din 30 iunie 2021) la specialitatea științifică: *563.02 Organizarea și dirijarea în instituțiile administrației publice; servicii publice* din cadrul Academiei de Administrare Publică.

Publicații la tema tezei. Rezultatele de bază ale cercetării au fost reflectate în 17 lucrări științifice, dintre care *opt* lucrări în reviste științifice de profil din țară și din străinătate și *nouă* materiale expuse în cadrul conferințelor științifice internaționale.

Volumul și structura tezei. Teza constă din trei capitole, precedate de introducere și urmate de un compartiment al concluziilor generale și al recomandărilor, dar și de o bibliografie ce include 233 de titluri. În încheierea tezei sunt plasate 9 anexe cu referire la cercetarea realizată.

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, administrație publică, politici publice, autorități ale administrației publice, patrimoniu cultural național, parteneriat public-privat, protejare, valorificare.

REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

Introducerea cuprinde cele mai importante repere conceptuale ale lucrării. Aici sunt prezentate și argumentate științific actualitatea și importanța problemei abordate, gradul de investigare a temei, scopul, obiectivele și ipoteza de cercetare a tezei de doctor, metodologia cercetării științifice, este relevată noutatea științifică a rezultatelor obținute și descrisă problema științifică importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor, sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, intitulat *Fundamente istoriografice și teoretico-metodologice de studiere a contribuției administrației publice în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național* include trei subcapitole în care se realizează cercetarea istoriografică, reperele teoretico-metodologice, clasificarea și clasarea patrimoniului cultural național.

Demersul istoriografic, expus în primul subcapitol, cu denumirea *Abordări istoriografice privind protejarea patrimoniului cultural*, elucidează elaborări științifice relevante la temă, reflectate de cercetători din străinătate și din Republica Moldova în articole, monografiile și literatura de specialitate. O atenție deosebită a fost atrasă viziunilor autorilor reflectate în publicațiile din ultimii ani, inclusiv celor electronice.

În cadrul studiului s-au analizat conceptele de bază ale patrimoniului cultural și ale politicilor culturale. Astfel, a fost întreprinsă o reglementare a noțiunii de patrimoniu potrivit mai multor izvoare de specialitate, ulterior trecându-se la studierea conceptului de patrimoniu cultural abordat după mai mulți autori străini și autohtoni. Una din cele mai relevante abordări ale patrimoniului cultural distingem în lucrarea cercetătorilor Dallen J. Timothy și care susțin în lucrarea „Heritage Tourism (Themes in Tourism)” că patrimoniul cultural se referă la utilizarea trecutului de către societatea contemporană. „Patrimoniul nostru cultural contribuie la conturarea stereotipurilor naționale și a identității regionale și este o reflectare modernă sau postmodernă a trecutului” [37]. Aceleași viziuni reflectate prin diferite forme de abordare le regăsim și la cercetătorii din România: Gheorghe Ungureanu[31], Alexandra Zbucea [34], din Rusia: Alexey Grigoriev și Victoria Pogodina [54], din Republica Moldova: Gheorghe Postică [23], Elena Ploșniță [22], Sergiu Musteață [19] și alții.

De asemenea, prin efectuarea analizei istoriografice au fost sistematizate cele mai relevante abordări științifice pentru a argumenta necesitatea examinării interdisciplinare a rolului autorităților administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național. Astfel, un grup de cercetători europeni, în lucrarea „Cultural Heritage Counts for Europe”, evidențiază beneficiile patrimoniului cultural care contribuie decisiv pentru infrastructura localităților, în ceea ce privește investițiile atrase de sectorul privat; este un important creator de locuri de muncă în societate, adesea din domeniul industriilor

creative; este o sursă importantă de creativitate și inovație – de la digitizarea elementelor de patrimoniu, la exploatarea celor mai recente tehnologii de realitate virtuală; este esențial pentru domeniul educației prin studierea istoriei și dezvoltare a mândriei civice; și este un important generator de venituri din taxe plătite autorităților publice, atât din activitățile economice ale sectoarelor conectate cu patrimoniul cultural, cât și indirect prin efectul de multiplicare din proiecte orientate către patrimoniu, ce duc la investiții ulterioare [40].

O atenție deosebită a fost îndreptată asupra viziunilor Organismelor internaționale la problemele patrimoniului cultural reflectat prin legi și convenții destinate atât definirii acestui concept, cât și stabilirii principiilor și normelor care sa-l protejeze. În acest sens au fost supuse unei analize complexe patrimoniul cultural abordat de UNESCO, ICCROM, OSCE și alte organizații internaționale.

Analizând viziunile mai multor cercetători privind abordările conceptuale ale patrimoniului cultural, am venit cu o proprie definiție a patrimoniului cultural național care considerăm că reprezintă o expresie vitală a culturii care reprezintă o totalitate constituantă de bunuri cu valoare istorică și culturală remarcabilă, selectate și evaluate după criterii riguroase, aflate în evidența și gestiunea autorităților administrației publice, precum și a colecțiilor private din țară.

Politicele publice culturale sunt analizate prin prisma determinării responsabilităților autorităților administrației publice pentru salvagardarea patrimoniului cultural național. Analiza documentelor de politici culturale a scos în evidență faptul că administrația publică se află în relații de interdependență și completare reciproc-permanentă cu patrimoniul cultural. O astfel de legătură o explicăm prin aceea că patrimoniul cultural național reprezintă poporul, privit în raport cu valoarea și trecutul său istoric, iar cetățenii, în speță autoritățile administrației publice, au obligația de a contribui permanent la protejarea și valorificarea sa.

Rezultatele studiului au scos în evidență acțiunile autorităților naționale pentru încadrarea mai multor monumente de patrimoniu cultural național și natural în sistemul de valori cultural-universale, prin înscrierea acestora pe lista Organizației mondiale UNESCO. Măsurile întreprinse au înregistrat un impact pozitiv asupra patrimoniului cultural național, chiar dacă nu tot timpul au fost obținute rezultatele scontate. Astfel, drept impact al administrației publice asupra patrimoniului cultural național l-am definit ca un ansamblu de efecte de natură juridică, economică sau socială produse ca rezultat ale acțiunilor întreprinse de administrația publică care a contribuit, prin realizarea documentelor de politici publice, la salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural național. Prin urmare, ținând cont de importanța implicării administrației publice în realizarea politicilor de patrimoniu cultural și impactul activității acesteia asupra

protejării patrimoniului cultural național va contribui la valorificarea lui la nivel național și internațional în beneficiul generațiilor actuale și viitoare.

În subcapitolul doi, cu titlul *Dimensiuni metodologice ce vizează politicile publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național* sunt analizate aspectele teoretico-metodologice ale lucrării care au rezultat din scopul, obiectivele și sarcinile determinate pentru investigarea obiectului cercetării. Analiza mai multor viziuni, concepții teoretice cu referință la metodele de cercetare a problemelor științei administrative ne indică că metodologia cercetării contemporane constituie baza fiecărei lucrări științifice.

Drept instrumente de studiu au fost aplicate și integrate diverse teorii, precum: teoria cunoașterii, teoria deciziei, teoria informației și altele. Pentru realizarea scopului și obiectivelor tezei autorul a valorificat mai multe principii ale metodologiei științei administrative contemporane precum: *principiul științific* care ne-a permis să analizăm evoluția proceselor administrative în Republica Moldova orientate la protejarea și revitalizarea patrimoniului cultural de către autoritățile publice centrale și locale; *principiul istorismului* ne-a ajutat să desfășurăm cercetarea prin studierea problemelor într-o succesiune logică a evenimentelor care s-au produs în timp; *principiului obiectivității* ne-a oferit posibilitatea să explicăm imparțial și echidistant evenimentele administrative pe dimensiunea patrimoniului cultural, precum și să reliefăm motivele care le-au produs; *principiul umanismului*, prin intermediul căruia au fost oglindite evenimentele, procesele administrative care vizează interesul general al cetățeanului și al societății în ansamblu.

Pentru a realiza scopul investigației au fost utilizate metode de cercetare universal-filosofice: metoda structural-funcțională; metoda dialectică, metoda fenomenologică și general-științifice: caracteristice pentru științele sociale, dar în mod prioritar cele care vizează direct știința administrației. Aplicarea metodelor menționate a făcut posibilă investigarea rolului autorităților publice în realizarea politicilor de protejare și revitalizare a patrimoniului cultural național dintr-o perspectiva multidimensională și interdisciplinară. Multidisciplinaritatea ne-a permis să analizăm din diferite perspective problemele cu care se confruntă actualmente autoritățile publice, folosind metodele și cunoștințele furnizate de mai multe domenii științifice așa ca: istoria, sociologia, dreptul, culturologia. Interdisciplinaritatea ca perspectivă de cercetare a presupus transferul de metode teoretice și metodologice din disciplinele conexe, oferind o cunoaștere mai nuanțată a fenomenului studiat.

Una din metodele de bază a fost metoda structural-funcțională aplicată pe larg pentru studierea activității administrației publice la nivel central și local pe domeniul de interes, totodată, fiind determinate mecanismele de cooperare între aceste autorități. Pentru generalizarea, trasarea concluziilor și elaborarea recomandărilor a fost aplicată metoda inducției și a deducției.

Metoda comparativă a fost aplicată în toate capitolele lucrării pentru a face comparație între viziunile autorilor, cu referire la patrimoniul cultural și politicile de protejare a acestuia implementate de autoritățile publice sau pentru a evidenția asemănările și deosebirile evoluției practicilor de aplicare a parteneriatului public-privat întru dezvoltarea proceselor de protejare a patrimoniului cultural în teritoriul național.

Aplicarea metodei observației ca proces metodologic ne-a permis examinarea activității administrației publice și acumularea informațiilor cu privire la situația curentă pe domeniul întreținerii patrimoniului cultural de către autorități, elucidând exemple și fapte concrete.

Metoda cercetării sociologice a fost întrebuințată în capitolul 3 al tezei la realizarea sondajului sociologic, pentru a determina aportul autorităților publice locale la protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național în Republica Moldova. Realizarea cercetării prin metoda cercetării sociologice ne-a permis să sintetizăm informațiile obținute și să stabilim cum și în ce măsură autoritățile publice locale întreprind acțiunile necesare pentru protejarea și promovarea obiectelor de patrimoniu cultural din localitățile acestora, care sunt cauzele stagnării anumitor procese în acest sens, în ce măsură starea actuală a obiectelor de patrimoniu cultural corespund criteriilor de bază pentru a fi incluse în harta traseelor turistice din Republica Moldova, cum sunt aplicate documentele de politici publice în domeniul salvagărdării patrimoniului cultural, precum și alte probleme de importanță la acest capitol.

Cercetarea aspectelor metodologico-științifice a permis studierea și prezentarea caracteristicilor actuale ale patrimoniului cultural din Republica Moldova și activitățile administrației publice pentru implementarea politicilor de protejare a acestuia. Materialele analizate ne ajută să consemnăm că complexitatea cadrului metodologic utilizat pe parcursul elaborării prezentului studiu, realizat la intersecția mai multor domenii științifice, asigură o dezvoltare multi-aspectuală a argumentelor invocate.

Subcapitolul 1.3. denumit *Viziuni tradiționale și moderne despre clasificarea și clasarea patrimoniului cultural* reflectă modalitățile de clasificare și clasare a patrimoniului cultural din perspectiva diferitelor științe, precum a științei despre patrimoniu și a culturologiei, dar și a actelor normative internaționale [6] și naționale [2], [3], [4] care reglementează: pentru ca patrimoniul să fie încadrat în categoria de patrimoniu cultural și patrimoniu natural, bunurile trebuie să prezinte o valoare universală excepțională. La clasificarea patrimoniului cultural sunt prezentate ramurile și subramurile acestuia, precum și a modalităților de studiere prin intermediul acestora. Drept urmare, clasificarea patrimoniului cultural efectuată din perspectiva diferitelor științe și abordări conduce la concluzia că, indiferent de clasificarea patrimoniului cultural la care ne referim, nu este posibilă introducerea unei diferențe absolute de obiecte. Expresia generală că există legături și interacțiuni între diferitele tipuri de patrimoniu cultural

ascunde faptul că în orice clasificare se pot găsi mostre care pot fi atribuite simultan pentru două sau chiar mai multe tipuri de patrimoniu.

De asemenea, este analizată procedura de clasare a bunurilor de patrimoniu cultural cu indicarea categoriilor de bunuri de patrimoniu cultural care pot fi supuse clasării și criteriile de clasare ale acestora. În lucrare este indicat că deși bunurile mobile sunt clasate în conformitate cu prevederile art. 8 al Legii Nr. 280 din 27 decembrie 2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil [2], până în prezent nu este elaborat un nomenclator în care să fie stabilită valoarea pieselor de patrimoniu cultural național.

Referitor la patrimoniul cultural imobil am determinat că până în prezent nu există în Republica Moldova o lege care să prevadă modalitatea clasării acestuia, însă autoritățile publice centrale au elaborat proiectul Legii protejării monumentelor istorice care este propus spre examinare și aprobare organelor competente, conform prevederilor legislației în vigoare. Noul proiect de lege are reglementată procedura de clasare și evidență a monumentelor istorice din țara noastră.

Patrimoniul cultural imaterial se clasează în conformitate cu art. 8 din Legea Nr. 58 din 29 martie 2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial [3] care reglementează întreg ansamblul proceselor de clasare.

Capitolul 2, denumit *Politici publice și reglementări administrative în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural*, structurat în trei subcapitole, a fost consacrat studiului politicilor publice și reglementărilor administrative în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național, investigării proceselor de descentralizare administrativă în procesul de implementare a politicilor de patrimoniu cultural și pentru efectuarea unei analize comparative a mijloacelor juridice de asigurare a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural.

În subcapitolul 2.1. *Sistemul național de elaborare și implementare a politicilor de patrimoniu cultural* sunt analizate minuțios documentele de politici publice în care este reglementat domeniul de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național de către autoritățile publice centrale și locale, precum și documentele de politici culturale în baza cărora au fost restaurate sau reconstruite de către autoritățile publice monumentele de arhitectură cu valoare de patrimoniu cultural național din Republica Moldova. Se efectuează o analiză detaliată a rapoartelor anuale privind realizarea Planului de acțiuni în vederea implementării Strategiei de Dezvoltare a Culturii „Cultura 2020” (Plan de acțiuni) pentru anii 2014 – 2018 și a Notelor informative privind implementarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și realizarea Planului de acțiuni pentru anii 2014 – 2016 [5] care denotă că cele mai puține acțiuni specifice pentru îndeplinirea obiectivului au fost realizate în anul 2016 (*16 acțiuni din*

59 planificate (27,12%)), iar cele mai multe în anul 2018 (27 acțiuni din 58 planificate (46,55%)). În același context au fost analizate mai multe programe naționale realizate de către autoritățile administrației publice, în colaborare cu societatea civilă sau cu susținerea partenerilor străini de dezvoltare, prin care au fost reconstruite Mănăstirile Căpriană (2003-2012), Mănăstirea Curchi (2002-2014), Cetatea Soroca (2012-2015), Conacul „Manuc-Bey” (2013-2015), Biserica Adormirea Maicii Domnului din orașul Căușeni (2016) ș.a. monumente de arhitectură de valoare națională.

Prin cercetarea politicilor în domeniul protejării patrimoniului cultural a fost ilustrată o interconexiune dintre administrațiile publice locale cu administrația publică centrală și organismele internaționale. Evidențiem că în procesul de elaborare și implementare a politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național, autoritățile publice centrale de specialitate urmează să se conducă inclusiv și de practica Uniunii Europene.

În subcapitolul 2.2. ***Descentralizarea administrativă și implementarea politicilor publice cu privire la patrimoniul cultural*** este analizată eficiența procesului de descentralizare administrativă pentru realizarea politicilor de patrimoniu cultural în RM și practica unor state europene ce țin de implicarea specialiștilor calificați în acest domeniu, dar și a utilității înființării și funcționării în cadrul APL a unor servicii publice calitative. A fost evidențiat că pe domeniul salvagărdării patrimoniului cultural național autonomia locală reprezintă un set de competențe delegate administrației publice locale, necesare pentru gestionarea eficientă a obiectelor de patrimoniu cultural național care se află în localitate. Aceasta presupune acordarea dreptului și a capacității efective a autorităților publice locale de a gestiona procesele culturale din localitate și de a adopta în acest sens deciziile respective, independent și fără implicarea nejustificată din partea organelor statale.

De asemenea, s-a evidențiat că descentralizarea administrativă presupune deținerea unei autonomii financiare. În același timp, cea mai eficientă formă de dezvoltare a identității naționale o constituie autonomia culturală, prin intermediul căreia sunt administrate în mod eficient problemele de cultură, tradiții sau de patrimoniu cultural național. Drept consecință, putem elucida că modernizarea activității administrației publice nu poate fi realizată în afara unui amplu proces de descentralizare administrativă care să contribuie la salvagărdarea și valorificarea patrimoniului cultural național.

Subcapitolul 2.3 ***Aspecte comparate care vizează mijloacele juridice de asigurare a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural*** cuprinde o analiză comparativă complexă a mecanismelor de aplicare a sancțiunilor de către autoritățile competente ale Republicii Moldova, României, Ucrainei, Poloniei, Franței și Germaniei pentru distrugerea sau profanarea obiectelor de patrimoniu cultural național. Analiza

pedepselor aplicate de legislația în vigoare a statelor investigate ne-a permis să determinăm similitudinile și diferențele cadrului normativ pentru încălcarea prevederilor de protejare a patrimoniului cultural și să evidențiem anumite pedepse specifice, aplicate de unele țări.

Investigațiile întreprinse ne-au permis să sesizăm că cel mai complex cadru normativ funcționează în Franța și Germania. Unele dintre cele mai blânde pedepse contravenționale se regăsesc în câmpul normativ al Ucrainei și Republicii Moldova pentru încălcarea legislației de folosire a bunurilor de patrimoniu cultural și a monumentelor de for public, ceea ce nu putem afirma despre cadrul penal care prevede amenzi penale în cazul distrugerii sau deteriorării intenționate a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului. Astfel, a fost evidențiat că pedepse introduse în actele normative ale țărilor a căror legislație a fost analizată nu corespund daunelor social-periculoase aduse statului pentru comiterea acțiunilor de distrugere intenționată a obiectelor de patrimoniu cultural național. De asemenea, am constatat că unele pedepse introduse în actele normative ale țărilor a căror legislație a fost analizată, inclusiv și cele stabilite în legislația Republicii Moldova, nu corespund daunelor social-periculoase aduse statului pentru comiterea acțiunilor de distrugere intenționată a obiectelor de patrimoniu cultural național.

Capitolul 3, intitulat *Valențe practice de revitalizare și valorificare a patrimoniului cultural național* cuprinde trei subcapitole consacrate cercetării practicilor administrației publice în revitalizarea și valorificarea patrimoniului cultural.

În subcapitol 3.1. *Dezvoltarea și implementarea parteneriatului public-privat în procesul de revitalizare și valorificare a patrimoniului cultural național* este analizată misiunea prestatoare a administrației publice în dezvoltare a politicilor de parteneriat public-privat în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural național, cu elucidarea avantajelor și riscurilor pe care le suportă acesta. De asemenea, sunt investigate activitățile administrației publice în implementarea unor proiecte de parteneriat public-privat pe segmentul revitalizării și valorificării obiectelor de patrimoniu cultural național, cu reflectarea rezultatelor obținute în urma realizării acestor proiecte. Rezultatele analizelor întreprinse ne permit să constatăm în prezent o lipsă de interes a antreprenorilor față de proiectele de reconstituire a valorilor patrimoniului cultural național, deoarece nu li se par a fi atractive spiritual sau profitabile din punct de vedere financiar. În același timp sunt evidențiate tipurile de parteneriat public-privat combinate din Europa tradiționale (de creare a rețelelor de iluminat stradal, infrastructură, transport etc.) cu cele de patrimoniu cultural pentru a aduce beneficii importante societății, prin crearea unei infrastructuri prielnice, promovarea valorilor spiritul-culturale, de patrimoniu cultural, dezvoltarea turismului, protecția mediului, etc. Astfel de parteneriate ar putea constitui pe viitor o soluție avantajoasă pentru administrația publică din Republica Moldova în vederea

aplicării proiectelor și politicilor culturale de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național.

În subcapitolul 3.2. intitulat *Potențialul turistic în politicile de valorificare a patrimoniului cultural național* a fost determinată implicarea administrației publice centrale și locale la procesul de valorificare a patrimoniului cultural prin aplicarea politicilor publice în domeniul turismului, dar și a contribuției industriei turismului pentru dezvoltarea economiei naționale și asigurarea unui turism sustenabil, indiferent de politicile promovate de autoritățile administrației publice în acest sector. Este studiat cadrul legal al Republicii Moldova care reglementează politicile publice în domeniul turistic, modalitățile de promovare ale acestora și deficiențele întâmpinate de administrația publică în promovarea turismului local și național, prezentarea unor propuneri de redresare a situației la acest sens.. Se menționează oportunitatea creării și promovării parteneriatelor strategice cu companii de pe piața Uniunii Europene pentru valorificarea turismului moldovenesc, precum și reactualizarea strategiei de dezvoltare durabilă a turismului.

Subcapitolul 3.3. denumit *Rolul autorităților administrației publice în identificarea și diseminarea bunelor practici de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național* reflectă valoarea empirică a lucrării și are la bază realizarea sondajului sociologic și a studiului de caz la subiectul temei de studiu.

Sondajul sociologic a constituit o analiză amplă a domeniului cercetat și a avut ca scop determinarea contribuției autorităților publice locale la salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național din Republica Moldova. Studiului a fost realizat pe un eșantion reprezentativ de 607 de persoane din 12 localități ale Republicii Moldova, iar necesitatea realizării acestuia a fost dictată de necesitatea confirmării sau a infirmării ipotezelor de lucru inițial înaintate, precum și a transpunerii în practică a aspectelor teoretice cercetate în capitolele lucrării. Totodată, cercetarea sociologică a evidențiat starea reală a lucrurilor în care se află obiectele de patrimoniu cultural din Republica Moldova, gradul de protejate a acestora, nivelul de aplicare a politicilor publice culturale de către administrația publică locală, frecvența implicării APL în activitățile de valorificare a patrimoniului cultural ș.a. De menționat că întrebările incluse în sondaj au cuprins întregul spectru al subiectelor analizate în capitolele tezei. Sondajul sociologic poartă un caracter explorativ, iar strategia de realizare a cercetării a necesitat aplicarea unei metodologii interdisciplinare.

Rezultatele sondajului sociologic efectuat ne-au permis să constatăm că frecvența de implicare a cetățenilor în protejarea și promovarea obiectelor de patrimoniu cultural din localitate este ocazională, doar la solicitările autorităților. Acest lucru se explică prin lipsa motivării cetățenilor de către autoritățile publice pentru a se implica în astfel activități, a

cunoștințelor insuficiente sau a indiferenței cetățenilor față de importanța și valoarea istorică a monumentelor de patrimoniu cultural național din localitățile de reședință.

În pofida situației deficitare pe care o întâmpină autoritățile administrației publice în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național, respondenții au menționat că sunt gata să se implice în promovarea și valorificarea monumentelor de patrimoniu cultural din localitățile lor, sunt mândri de existența acestora și ar recomanda străinilor să le viziteze.

De asemenea, a fost realizat un studiu de caz ca o strategie de cercetare focalizată pe un caz concret, fiind utilizate mai multe metode complementare de culegere, analiză și prelucrare a informațiilor. În studiul de caz s-a cercetat Monumentul regelui suedez Carol al XII-lea, inaugurat în localitatea Varnița, la 20 aprilie 1925 și înregistrat în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.1531-XII din 22 iunie 1993 și publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.15-17 din 2 februarie 2010. Urmare a studierii semnificației monumentului de patrimoniu național vizat, s-a constatat că edificiul reprezintă un fragment de istorie comună moldo-suedeză și reprezintă o valoare deosebită pentru ambele popoare. Reieșind din amploarea acestui loc și consecința a faptului că, de facto, monumentul reprezintă un sit istoric, la 10 septembrie 2020 a fost depus un demers către Primarul localității Varnița pentru demararea procedurii de schimbare a titlaturii acestui loc istoric din „Muzeul Memorial Carol al XII-lea” în „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII-lea de la Varnița” și efectuarea schimbărilor de rigoare în Registrul monumentelor ocrotite de stat. De asemenea, am considerat că rezolvarea acestei probleme va deveni un reper mai ușor de abordat în susținerea financiară a unor noi proiecte culturale și științifice și un loc vizitat de turiști.

În urma examinării propunerii înaintate, în baza Avizelor Comisiilor consultative de specialitate, Consiliul local al satului Varnița a decis cu votul unanim al consilierilor locali să accepte propunerea de a schimba denumirea „Muzeului Memorial Carol al XII-lea” în „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII - lea de la Varnița” În continuare, APL Varnița a remis o solicitare către Ministerul Culturii pentru examinarea propunerii vizate și a inițierii procedurii de redenumire a locului istoric prin adoptarea unei Hotărâri de Guvern. Pe marginea acestui subiect APC de specialitate urmează să adopte o decizie finală, iar despre rezultate să anunțe inițiatorul.

Această propunere inovativă lansată de autor va aduce o plusvaloare sitului și va motiva autoritățile publice locale pentru a depune eforturile necesare, astfel încât monumentul să fie promovat atât pe plan național cât și internațional.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele teoretico-empirice ale cercetării au permis formularea următoarelor **concluzii**:

1. Problema protejării patrimoniului cultural din perspectiva activității administrației publice este actuală și se regăsește în lucrări de specialitate din țară și din străinătate. Lucrările studiate denotă prezența unei baze conceptuale și a unui aparat științific dezvoltat cu referire la protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național din Republica Moldova.
2. Politicile naționale de protejare a patrimoniului cultural au un caracter fragmentar, iar acțiunile de implementare a acestora sunt inconsecvente și incomplete; insuficiența resurselor financiare generează lipsa motivației și indiferența autorităților publice față de protejarea patrimoniului cultural.
3. Misiunea de implementare a politicilor de protejare a patrimoniului cultural le revine autorităților administrației publice, prin care se face conexiunea cu administrația publică centrală și organismele internaționale. Distingerea rolului patrimoniului cultural în politicile publice naționale va permite sporirea acestuia ca resursă pentru dezvoltarea economică, coeziunea socială și identitatea culturală.
4. Capacitatea administrativă limitată a autorităților administrației publice generează dificultăți în confruntarea cu provocările legate de implementare a politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național.
5. Existența unui sistem de sancțiuni juridice ineficient pentru faptele legate de protejare a patrimoniului cultural, în comparație cu experiența altor state europene (Franța, Germania).
6. Lipsește o viziune complexă asupra perspectivei de includere a obiectivelor de patrimoniu cultural în traseele turistice naționale.
7. Administrației publice îi revine rolul decisiv în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național. Prin politicile menționate, autoritățile statului își aduc aportul la sporirea nivelului de dezvoltare a economiei țării, contribuie la înființarea unor noi posturi de muncă, iar prin aceasta sporesc nivelul de trai al cetățenilor și le inspiră un grad sporit de siguranță și încredere în viitor.

În scopul optimizării activității autorităților administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național, în baza concluziilor deduse, sunt înaintate următoarele **recomandări** raportate la:

Cadrul legislativ-normativ:

- Adoptarea Legii protejării monumentelor istorice;
- Adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova a unei noi Strategii de dezvoltare a culturii conform principiilor stabilite în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”;

- Planificarea în bugetul de stat și alocarea resurselor financiare necesare pentru întreținerea și valorificarea obiectelor de patrimoniu cultural național;
- Crearea condițiilor benefice de sporire a infrastructurii localităților care să contribuie la dezvoltarea infrastructurii turistice a țării, ținându-se cont de propunerile înaintate de respondenți în cercetarea efectuată;
- Dezvoltarea potențialului turistic pe domeniul patrimoniului cultural prin includerea obiectelor necunoscute, cu valoare istorică și arhitecturală în harta traseelor turistice ale Republicii Moldova, va scoate în evidență obiectele de patrimoniu cultural prin promovarea acestora la nivel național și internațional.

Cadrul instituțional:

- pentru Ministerul Culturii al Republicii Moldova:

- Instituirea unui mecanism de monitorizare riguroasă a realizării politicilor culturale de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național și local de către autoritățile administrațiilor publice de nivelul întâi și de nivelul al doilea;
- Asigurarea unui proces transparent de implicare și informare a societății civile prin mijloace de informare în masă despre realizarea proiectelor de patrimoniu cultural, și etapele de desfășurare a politicilor culturale: elaborare, implementare, monitorizare și raportare;
- Elaborarea și aprobarea unor Programe de stat care să prevadă complinirea lipsei acute de specialiști calificați în domeniul protejării obiectelor de patrimoniu cultural național;
- Crearea unei platforme informaționale de gestionare și administrare a obiectelor de patrimoniu cultural la nivel de raion, cu întocmirea unei liste a obiectelor de patrimoniu cultural existente în teren, precum și clasarea acestora în funcție de valoarea și importanța lor istorică;
- Elaborarea și aprobarea de comun cu experții independenți a Nomenclatorului privind valoarea nominală a bunurilor de patrimoniu cultural național;
- Elaborarea și implementarea unei politici publice care să prevadă modalitatea de organizare și gestionare eficientă a parteneriatelor public-private pe domeniul revitalizării și valorificării patrimoniului cultural național și a face ca acest tip de parteneriat să devină atractiv pentru partenerul privat.

- pentru Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova:

- Introducerea în programul claselor gimnaziale sau liceale, la orele de dirigenție, obligativitatea dezbaterii genericului: „Ce cunosc eu despre patrimoniul cultural național”. Subiectul va avea drept scop educarea tinerii generații în spiritul protejării obiectelor de patrimoniu cultural național și a sporirii nivelului de educație patriotică.

- pentru autoritățile Administrației Publice Locale din Republica Moldova:

- Preluarea de către APL de nivelul întâi și al doilea a experienței țărilor vest-europene în administrarea politicilor de valorificare a patrimoniului cultural național, prin aplicarea față de acestea a diferitelor forme de administrare permise de legislația națională în vigoare, care să conforme societății că obiectele de patrimoniu sunt întreținute și valorificate la cel mai înalt nivel;
- Înființarea de către autoritățile Administrației Publice Locale care dispun de patrimoniu cultural național a serviciilor publice specializate care să fie prestate constant și la nivel înalt atât populației autohtone, cât și turiștilor care vin să viziteze obiectivele culturale din localități;
- Monitorizarea de către APL din satul Varnița, raionul Anenii Noi a implementării propunerii inovative înaintate Ministerului Culturii privind schimbarea titulaturii locului istoric de semnificație internațională din „Muzeul Memorial Carol al XII-lea” în „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII - lea de la Varnița”.

BIBLIOGRAFIE

Acte legislative, normative și metodologice ale Republicii Moldova:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin nr. 112 din 02.07.2014. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2014, nr.185-199/442 din 27.06.2014.
2. Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil nr. 280 din 27.12.2011. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.82-84/270 din 27.04.2012
3. Legea privind protejarea patrimoniului cultural imaterial nr. 58 din 29.03.2012. In Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 76-80/255 din 20.04.2012.
4. Legea privind ocrotirea monumentelor nr. 1530 din 22.06.1993. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1/3 din 30.01.1994, republicată cu nr. 15 -17/23 din 02.02.2010.
5. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia nr. 271 din 09.04.2014, Anexa nr. 1, p. 34-35. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.04.2014, nr. 92-98/298.

Acte legislative normative și metodologice internaționale:

6. Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural din 23.11.1972. UNESCO, Paris, 1972.

Literatura de specialitate în limba română

7. BABUC, M. *Politicile culturale ale statului în Republica Moldova: pași spre asimilarea modelelor culturale contemporane*. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, vol. 3, 2016. p. 209-212. ISSN 1857-2294.
8. CAVRUC, V., POSTICĂ, Gh. *Salvgardarea patrimoniului cultural național al Republicii Moldova*. In: Akademos, nr.2(17), 2010. p. 38-43. ISSN 1857-0461.
9. COLLINS, P. E., CRACIUN, C. *Managementul politicilor publice: transformări și perspective*. Iași: Polirom, 2008. 400 p. ISBN: 978-973-46-0549-1.
10. **COMENDANT, V.** *Implementarea politicilor publice în domeniul patrimoniului cultural național*. In: Revista de Filosofie, sociologie, și științe politice. Chișinău: AȘM, Institutul Integrare Europeană și Științe Politice, nr.1, 2018. p.208 – 220. ISSN 1857-2294.
11. **COMENDANT, V.** *Politicile patrimoniului cultural în contextul reformei administrației publice*. In: Administrarea publică, revistă metodico-științifică, 2018. nr. 1, p. 149-159. ISSN 1813-8489.
12. COSOVAN, V. *Conceptul de patrimoniu cultural și diversele sale accepțiuni [online]. Conferința „Istorie și cultură”*. In: onoream academician Andrei Eșanu, p. 738-741. Chișinău, 2018 [citat 15.09.2019]. Disponibil:
13. DULSCHI, I., **COMENDANT, V.** *Contribuția autorităților administrației publice la dezvoltarea și valorificarea patrimoniului cultural național*. In: Moldoscopie, (Probleme de Analiză Politică), Nr.4 (LXXV), Chișinău: 2016. p. 38-47. ISSN 1812-2566.
14. GHILAȘ, V., DOLGHI, A. *Valorificarea potențialului culturii tradiționale – o soluție pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova*. In: Conferința științifică internațională „Patrimoniul etnologic: concepte, tendințe și abordări”, Chișinău: Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, 2017, p. 26, ISBN 978-9975-84-028-6.1.
15. KOVACS, I. *Lista patrimoniului mondial. Prezentare. Obiective din România*. In: Revista monumentelor istorice, Anul LXXIV, nr.1-2, București: Mach Print, 2005. p. 62-79. ISSN 1220 – 174X.
16. MIROIU, A. *Introducere în analiza politicilor publice*. București: Punct, 2001. p.200. ISBN 973-8323-00-2.

17. MORARU, V. *Resursele simbolice ale puterii*. In: Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. Chișinău: Î. S. Firma Editorial – Poligrafică „Tipografi a Centrală”, 2018. p. 55-79. ISBN 978-9975-53-946-3.
18. MUSTEAȚĂ, S. *Patrimoniul Cultural al Republicii Moldova – Probleme de legislație și management*. In: Patrimoniul cultural al Republicii Moldova: de la realitate la necesitate, Chișinău: Continental Grup SRL, 2011. p. 19-37. ISBN 978-9975-4248-0-6.
19. MUSTEAȚĂ, S. *Tendențe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova*. Chișinău: ARC, 2016. Imprimat la Tipografia S.C. PIM S.R.L., Iași. 244 p. ISBN 978-9975-137-41-6.
20. OPRIȘ, I. *Transmuzeographia*. București: Oscar Print, 2000. 613 p. ISBN 9739264751, 9789739264754.
21. PLOȘNIȚĂ, E. *Patrimoniu și patrimonologie în sistemul educațional al Republicii Moldova: actualitate și necesitate*. In: Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european, Materialele Conferinței științifice, 27-28 septembrie 2013, Chișinău: Pontos, 2013. p.8-15. ISBN 978-9975-51-506-1.
22. PLOȘNIȚĂ, E. *Protejarea patrimoniului cultural în Basarabia*. Chișinău: Cartier, 2003. 176 p. ISBN 9975-79-224-3.
23. POSTICĂ, Gh. *Legislația patrimoniului cultural din Republica Moldova: tendințe și practici contemporane*. In: Tendențe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova. Chișinău: Arc ; Iași (Imprimat în România), 2016. pag. 47-54. ISBN 978-9975-137-41-6.
24. PROFIROIU, M. *Politici publice*. București: Editura Economică, 2006. 318 p. ISBN 978-973-709-219-8.
25. RAȚIU, D. E. *Politica culturală și artele: local, național, global*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2011. 328 p. ISBN: 978-606-170-006-6.
26. SLOBOZIAN, D. *Aspecte Generale Privind Evaluarea patrimoniului Cultural Istoric din România*. In: Problematika patrimoniului arhitectural în Republica Moldova. Evaluarea imobilului conform standardelor internaționale de evaluare, seminar științific național. Chișinău: MS Logo, 2020. p. 89- 96. ISBN 978-9975-3481-3-3.
27. SOLOMON, C. *Aspecte ale culturii politice în Republica Moldova în perioada de tranziție, Moldoscopie*, Nr. 2 (16), Chișinău, 2001. p. 162-174. ISSN 1812-2566.
28. ȘANDOR, S. D. *Analiză și cercetare în administrația publică*. Cluj-Napoca: Accent, 2005. 283 p.
29. ȘTEFĂNIȚĂ, I. *Cartea neagră a patrimoniului cultural al municipiului Chișinău, coordonator de proiect*. Chișinău: 2010. 176 p. ISBN 978-9975-9979-0-4.
30. TCACENCO, V. *Viziuni de viitor: Politica Culturală a Republicii Moldova de la schimbări la viabilitate*. Chișinău: Arc, 2009. 160 p. ISBN 978-9975-61548-8.
31. UNGUREANU, Gh. *Din trecutul județului Neamț*. In: Anuarul Liceului P. Rareș, Piatra Neamț 1935-1936, Lumina - Piatra N., 1937. p.137-140.
32. URSU, V., LISNIC, A. *Patrimoniul cultural: cercetare și valorificare, culegere de studii*. Chișinău: Garamont Studio, 2018. 406 p. ISBN 978-9975-136-87-7.
33. VARBANOVA, L. *Planificarea strategică pentru organizațiile culturale ca sistem de învățare deschis*. Chișinău: ARC, 2010. 472 p. ISBN 978-9975-61-596-9.
34. ZBUCHEA, A. *Marketingul în slujba patrimoniului cultural*. București: Ed. Universitară, 2008. 326 p. ISBN 978-973-749-566-2.

Literatura de specialitate în limba engleză

35. BEARD, Ch. *The Administration and Politics of Tokyo*. New York: The Macmillan company, 1923, 187 p. ISBN (Bib ID 3580319; Barcode: 34067006220098).
36. BLAKE, J. *International Cultural Heritage Law*. Ed. Oxford, 2015. ISBN 9780198723516, 384 p.

37. D., S *Heritage Tourism (Themes in Tourism)*. Publisher: Addison-Wesley Longman Ltd; 1st edition, 2012. 327 p. ISBN 13: 978-0582369702.
38. FRANCONI, F., GORDLEY, J. *Enforcing International Cultural Heritage Law*. Ed. Oxford, 2013. 280 p. ISBN 9780199680245.
39. GIRARD, A., GENTIL, G. *Cultural development: experiences and policies*. Vendôme: UNESCO, Imprimerie des Presses Universitaires de France, 1983. 190 p. ISBN 92-3-102020-x.
40. JAGODZIŃSKA, K., PURCHLA, J., SANETRA-SZELIGA, J., NIEDŹWIECKI, P., TYLUS, K., THYS, C., VANDESANDE, A., VAN BALEN, K., VAN DER AUWERA, S., VERPOEST, L. *Cultural heritage counts for Europe*. Cracow: International Cultural Centre, 2015. p. 35. ISBN 978-83-63463-27-4, traducerea în limba română ISBN 978-973-0-25481-5.
41. KAWASHIMA, N. *Theorising Decentralisation in Cultural Policy: Concepts, values and Strategies*. In: *The European Journal of Cultural Policy* vol. 3, nr. 2, 1997. p 341-359. ISSN 1074-6897.
42. MATARASSO, F., LANDRY, C. *Balancing act: twenty-one strategic dilemmas in cultural policy*. Brussels: Council of Europe, 1999. p. 61. ISBN 92-871-3861-3.
43. MUNDY, S. *Cultural Policy: A Short Guide*. Brussels: Council of Europe Pub., 2000. 92 p. ISBN 978-92-871-4301-3.
44. SONKOLY, G., VAHTIKAR, T. *Innovation in Cultural Heritage Research - For an integrated European Research Policy*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 56p. ISBN 978-92-79-78020-2.
45. TROSBY, D. *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 291 p. ISBN 13:978-0521687843.
46. VECCO, M. *A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible*. In: *Journal of Cultural Heritage*, Volume 11, Issue 3, 2010. p. 321-324.

Literatura de specialitate în limba rusă

47. АСТАФЬЕВА, О. *Коммуникативные стратегии культурной политики: «креативное управление как маркер модернизации»*. В: *Современная культурная политика как креативная деятельность: управление и инновации*. Санкт-Петербург: ЭЙДОС, 2014. с. 14-34. ISBN 978-5-904745-48-6.
48. БАЛАКШИН, А. *Культурная политика: теория и методология исследования* [online]. Дис. д-ра филос. наук. Новгород: 2005. 355 с. РГБ ОД, 71:06-9/31 [citat 08.05.2018]. Disponibil:
49. БАЛЛЕР, Э.А. *Социальный прогресс и культурное наследие*. Москва: Наука, 1987. 225 с.
50. БОЛЬШАКОВ, В. *Проблемы сохранения культуры и культурная политика в современной России*. В: *Современная культурная политика как креативная деятельность: управление и инновации*. Санкт-Петербург: ЭЙДОС, 2014. с. 147– 162. ISBN 978-5-904745-48-6.
51. БОНДАРЕВ, А. *Культурогенез и культурное наследие*. Издательство: Центр гуманитарных инициатив, 2014 г. 638 с. ISBN 978-5-98712-174-0.
52. ВОСТРЯКОВ, Л. *Культурная политика: концепции, понятия, модели* [online]. Институт Культурной Политики [citat 18.03.2020]. Disponibil:
53. ГОРЛОВА, И. *Культурная политика в условиях переходного периода: федеральный и региональный аспект* [online]. Автореферат Дис. д-ра филос. наук. Москва, 1997 [citat 12.06.2017]. Disponibil: <http://cheloveknauka.com/v/521041/a#?page=1>
54. ГРИГОРЬЕВ, А., ПОГОДИНА, В. *Природное и культурное наследие: междисциплинарные исследования, сохранение и развитие*. Коллективная монография по материалам VI Международной научно-практической конференции, Санкт-

- Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2017. 201-203 с. ISBN 978-5-8064-2424-3.
55. КОНДРАШЕВ, Л. „Археология: груз прошлого или культурный ресурс будущего?“, Вестник Университета правительства Москвы, № 2, 2017. Научно-практический журнал. Ключевая тема КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ СОВРЕМЕННОГО ГОРОДА. с.7-11. ISSN 2541-8580.
56. ОРЛОВА, Э. *Культурная (социальная) антропология*. Москва: Академический Проект, 2004. 480 с. ISBN 5-8291-0432-6.
57. ТУЛЬЧИНСКИЙ, Г., ШЕКОВА, Е. *Маркетинг в сфере культуры*. Санкт-Петербург: Планета музыки, 2014. 496 с. ISBN 978-5-8114-0955-6.
58. ХРЕНОВ, А. *Модели культурной политики: смена парадигм*. В: Культура, 2013. том 199, с. 4 – 11. ISSN 2308–0051.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI:

1. Articole în reviste științifice din străinătate recunoscute:

- 1.1. КОМЕНДАНТ, В. *Санкции, применяемые государственными органами некоторых европейских государств, за допущение нарушений в области охраны национального культурного наследия*. В: *Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління*, Випуск №4(80). Одеса: 2019. с. 49-54. УДК 35(477)(08).
- 1.2. COMENDANT, V. *The Contribution of the Public Authorities From the Republic of Moldova towards the protection and enhancement of the national cultural heritage*. In: *Journal of legal studies*, Vol. 27, Nr. 41. Arad: „Vasile Goldiș” Western University of Arad, 2021. p. 72-82. DOI: 10.2478/jles-2021-0006. ISSN 2457-9017; Online ISSN 2392-7054.

2 Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei:

- 2.1. COMENDANT, V. *Implementarea politicilor publice în domeniul patrimoniului cultural național*. In: *Revista de filosofie, sociologie, și științe politice*, Nr.1. Chișinău: AȘM, Institutul Integrare Europeană și Științe Politice, 2018. p. 208-220. ISSN 1857-2294. Categoria B.
- 2.2. COMENDANT, V. *Valorificarea potențialului turistic prin aplicarea politicilor de patrimoniu cultural național*. In: *Moldoscopie*, Publicație periodică științifico-practică, Nr.3(90), 2020. p. 119-130. ISSN 1812-2566. CZU: 338.48(478). DOI:10.5281/zenodo.4388600. Categoria B.
- 2.3. COMENDANT, V., COMENDANT T. *Identificarea și diseminarea bunelor practici în salvagardarea și valorificarea patrimoniului cultural național de către autoritățile publice locale*. In: *Akadosmos*, Revistă de știință, inovare, cultură și artă, Nr. 1(60), 2021. p. 77-82. ISSN 1857-0461. E-ISSN 2587-3687. Categoria B.
- 2.4. DULSCHI I., COMENDANT V. *Contribuția autorităților administrației publice la dezvoltarea și valorificarea patrimoniului cultural național*. In: *Moldoscopie*, Revistă Științifică Trimestrială, Nr.4, (LXXV), 2016. p. 38-47. ISSN 1812-2566. Categoria C.
- 2.5. COMENDANT, V. *Politicile patrimoniului cultural în contextul reformei administrației publice*. In: *Administrarea publică*, Revistă metodico-științifică trimestrială, Nr. 1 (97). Chișinău: AAP, 2018. p. 149-159. ISSN 1813-8489. Categoria C.
- 2.6. COMENDANT, V. *Salvagardarea patrimoniului cultural național în practica est-europeană*. In: *Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică*, Nr.2 (35). Chișinău: ANTAP, 2019. p. 172-177. ISSN 2345-1408. Categoria C.

3. Articole în materialele conferințelor și altor manifestări științifice:

- 3.1. COMENDANT, V. *Organizarea serviciilor publice – condiție de valorificare a patrimoniului cultural național*. In: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice*. Chișinău: AAP, 26 februarie 2016. p.169-177. ISBN 978-9975-115-95-7.
- 3.2. COMENDANT, V. *Competențele autorităților publice privind protejarea patrimoniului cultural național*. In: Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională: *Teoria și practica administrării publice*. Chișinău: AAP, 20 mai 2016. p. 101-105. ISBN 978-9975-3019-6-1.
- 3.3. COMENDANT, V. *Repere bibliografice privind contribuția autorităților publice în conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural național*. In: Materialele conferinței științifică internațională *Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică și perspectiva dezvoltării*. Chișinău: IRIM, 24-25 martie 2017. p. 522 – 535. ISBN 978-9975-56-439-7.
- 3.4. COMENDANT, V. *Practici de parteneriat public-privat în domeniul revitalizării și salvagădării patrimoniului cultural național*. In: Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională *Teoria și practica administrării publice*. Chișinău: AAP, 19 mai 2017. p. 113 – 118. ISBN 978-9975-3019-6-1.
- 3.5. COMENDANT, V. *Efectele descentralizării administrative asupra politicilor de patrimoniu cultural*. In: Materialele conferinței științifico-practice internaționale *Teoria și Practica Administrației Publice*. Chișinău: AAP, 17 mai 2018. p. 135 – 139. ISBN 978-9975-3019-7-8.
- 3.6. COMENDANT, V. *Dimensiuni metodologice ale cercetării politicilor de protejare și revitalizare a patrimoniului cultural național*. In: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice*. Chișinău: AAP, 01 martie 2019, ediția a V-a. p.107-113. ISBN 978-9975-134-51-4.
- 3.7. COMENDANT, V. *Valorificarea turismului de către autoritățile publice pentru promovarea patrimoniului cultural național*. In: Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională *Teoria și practica administrării publice*. Chișinău: AAP, 17 mai 2019. p. 164-169. ISBN 978-9975-3240-4-5.
- 3.8. COMENDANT, V. *Salvagădarea patrimoniului cultural din perspectiva dreptului internațional*. In: Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională *Teoria și practica administrării publice*. Chișinău: AAP, 22 mai 2020. p. 166-170. ISBN 978-9975-3240-9-0.
- 3.9. COMENDANT V., COMENDANT T. *Descentralizarea administrativă din perspectiva mijloacelor comunicaționale ale patrimoniului cultural național*. In: Materialele congresului Internațional – *Pregătim Viitorul Promovând Excelența*, Iași: Universitatea „Apollonia”, 01-03 martie, 2021. Revista *Convergențe spirituale Iași-Chișinău. De la frați la frați*. Nr. 18-19/2021. p.175-180. ISSN: 2343 – 9661.

ADNOTARE

Vasile Comendant, „*Rolul administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național*”. Teză de doctor în științe administrative. Chișinău, 2021.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 233 titluri, 9 anexe, 147 pagini de text de bază (până la Bibliografie), 1 figură, 12 diagrame. Rezultatele obținute sunt publicate în 17 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: Republica Moldova, administrație publică, politici publice, autorități ale administrației publice, patrimoniu cultural național, parteneriat public-privat, protejare, valorificare.

Domeniul cercetării: Științe sociale și economice.

Profilul: Științe administrative.

Scopul cercetării: studierea și determinarea rolului administrației publice în elaborarea și implementarea politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național și identificarea metodelor de eficientizare a acestuia în contextul dezideratului de modernizare a administrației publice.

Obiectivele cercetării: 1) abordări istoriografice cu referire la protejarea patrimoniului cultural; 2) determinarea cadrului teoretico-metodologic al politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național; 3) analiza în evoluție a cadrului național de elaborare a politicilor publice culturale privind patrimoniul cultural și distingerea rezultatelor implementării acestor politici; 4) analiza comparativă a cadrului normativ al unor țări europene privind asigurarea de către autoritățile publice a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural; 5) examinarea specificului organizării și implementării parteneriatului public-privat de către autoritățile administrației publice pentru salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural național; 6) investigarea potențialului turistic prin aplicarea politicilor de patrimoniu cultural; 7) determinarea bunelor practici ale administrației publice în aplicarea politicilor de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național;

Noutatea și originalitatea științifică este prescrisă de elaborarea viziunii autorului, bazată pe rezultatele cercetărilor sistemice a conceptelor și documentelor de politici publice culturale; de stabilirea modalităților de aplicare a politicilor culturale și evidențierea rolului administrației publice în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național; de abordarea eterogenă a problemei privind perfecționarea activității de protejare și valorificare a patrimoniului cultural de către administrația publică în contextul descentralizării administrative; de analiza comparativă a mecanismelor juridice de asigurare a executării prevederilor legale de protejare a patrimoniului cultural în mai multe state europene; de analiza complexă a potențialului turistic pentru valorificarea patrimoniului cultural și de înaintarea propunerii inovative cu privire la schimbarea titulaturii locului istoric de semnificație internațională din localitatea Varnița, raionul Anenii – Noi, din „Muzeul Memorial Carol al XII-lea” în „Situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII - lea de la Varnița”.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifică a atribuțiilor administrației publice în implementarea și realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național, precum și prin aplicarea unor metode de eficientizare a funcționării sistemului administrativ în acest domeniu.

Semnificația teoretică a cercetării derivă din rezultatele analizei teoriilor și conceptelor cu privire la patrimoniul cultural, din abordările și elementele de aplicare a politicilor de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural și din natura cercetării multilaterale a potențialului turistic pentru promovarea patrimoniului cultural la nivel național și internațional.

Valoarea aplicativă a lucrării. Materialele, concluziile și recomandările prezentei lucrări pot fi utilizate de către autoritățile APL și APC de specialitate pentru perfecționarea metodelor de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural național. Tipologia modelelor de aplicare a politicilor culturale de către autoritățile administrației publice, le permite teoreticienilor și practicienilor din domeniu să analizeze aspectele de reciprocitate și solidaritate a cultură-societate în soluționarea problemelor sectorului de activitate. Analizele îndeplinite pot servi drept reper pentru elaborări științifice noi în materia subiectelor abordate.

Implementarea rezultatelor științifice este reflectată în tezele și rezultatele investigațiilor științifice în cadrul a 17 publicații în reviste și culegeri de specialitate naționale și internaționale. De asemenea, unele aspecte practice privind contribuția administrației publice la protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național au fost discutate cu autoritățile publice locale din Republica Moldova.

АННОТАЦИЯ

Комендант Василе, «Роль органов публичного управления в осуществлении политики охраны и продвижения национального культурного наследия». Докторская диссертация в области административных наук. Кишинев, 2021.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 233 наименований, 9 приложений, 147 страниц основного текста (до Библиографии), 1 рисунок, 12 диаграмм. Полученные результаты опубликованы в 17-ти научных работах.

Ключевые слова: Республика Молдова, органы публичного управления, общественная политика, органы государственного управления, национальное культурное наследие, государственно-частное партнерство, охрана, продвижение.

Область исследования: Общественные и экономические науки;

Научный профиль: Публичное управление.

Цель исследования: изучение и определение роли органов публичного управления в реализации политики охраны и продвижения национального культурного наследия, а также в выявлении эффективных методов, применяемых в контексте запроса о модернизации органов публичной власти.

Задачи исследования: 1) историографический анализ исследований концептуальных вопросов культурного наследия; 2) определение теоретико-методологической основы государственной политики по защите и продвижению национального культурного наследия; 3) системный анализ правового поля в области разработки общественной культурной политики относительно культурного наследия, а также изучение результатов по осуществлению данной политики; 4) сравнительный анализ законодательств некоторых европейских стран касательно обеспечения органами публичного управления исполнения правовых положений в области охраны культурного наследия; 5) изучение специфики организации и осуществления органами общественного управления государственно-частного партнерства с целью охраны и продвижения национального культурного наследия; 6) изучение туристического потенциала страны посредством осуществления политики сохранения культурного наследия; 7) определение надлежащей практики государственного управления по осуществлению политики охраны и продвижения национального культурного наследия.

Научная новизна и оригинальность заключается в разработке гипотезы, предложенной автором, основанной на результатах систематических исследований концепций и документов культурной общественной политики; в установлении способов ведения культурной политики и определении роли органов публичного управления в области охраны и продвижения национального культурного наследия; в разностороннем подходе к изучению проблемы совершенствования работ по охране и продвижению национального культурного наследия со стороны органов государственного управления в контексте децентрализации полномочий структур общественного управления; в сравнительном анализе юридических механизмов осуществления законодательных положений в области охраны культурного наследия во многих европейских странах; в комплексном анализе туристического потенциала с целью продвижения культурного наследия, а также в продвижении инновационного предложения касательно изменения статуса исторической местности, международного значения находящегося в селе Варница, района Новые Анены, с музея „Мемориального музей Карла XII ” на „ Историческое место Лагерь шведского короля Карла XII в Варнице”.

Важная решённая научная задача заключается в научном обосновании полномочий органов публичного управления в осуществлении и внедрении политики охраны и продвижения национального культурного наследия, а также, посредством применения некоторых методов по повышению эффективности функционирования административной системы в данной области.

Теоретическая значимость исследования состоит в анализе и обобщении теорий и концепций в области культурного наследия, в изучении политики по охране и продвижению культурного наследия, а также многостороннем изучении туристического потенциала с целью продвижения культурного наследия на национальном и международном уровне.

Прикладное значение исследования. Материалы, выводы и рекомендации данной работы могут быть использованы специализированными центральными и местными органами власти для совершенствования методов по охране и продвижению национального культурного наследия. Типология моделей осуществления культурной политики органами публичного управления позволит теоретикам и практикам в данной области проанализировать аспекты взаимодействия и солидарности общества в решении проблем в сфере культуры. Полученные данные могут служить в качестве основы для новых научных исследований данного сегмента науки.

Внедрение научных результатов Результаты научных исследований изложены в материалах 17-ти публикаций в национальных и международных специализированных журналах и сборниках. Также отдельные практические аспекты относительно вклада органов публичной власти в охрану и продвижение национального культурного наследия были представлены для совместного рассмотрения с местными органами управления Республики Молдова.

ANNOTATION

Comendant Vasile, „The role of administrative authorities in implementation of protection and promotion policies of the national cultural heritage.” PhD thesis in administrative sciences. Chisinau, 2021.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 233 sources, 9 annexes, 147 pages of the basic text, (up to Bibliography) 1 figures and 12 diagrams. The results are published in 17 scientific publications.

Keywords: Republic of Moldova, administrative authorities, public administration authorities, National cultural heritage, public private partnership, protection, promotion.

Field of study: Social and economic sciences.

Profile: Administrative sciences.

The aim of the research: studying and determining the role of administrative authorities in realization of public policy of the national cultural heritage and identification of efficiency methods of this in context of desideratum of modernization of public authorities.

The research objectives: 1) the research of historiographical approaches with regard to protection of cultural heritage; 2) determining the theoretical-methodological framework of public policies for the protection and promotion of the national cultural heritage; 3) evolitional analysis of the national framework for elaborating public cultural policies regarding the cultural heritage and distinguishing the results of the implementation of these policies; 4) comparative analysis of the normative framework of some European countries regarding the assurance by the administrative authorities of the execution of the legal provisions for the protection of the cultural heritage; 5) examining the specifics of the organization and implementation of the public-private partnership by the administrative authorities for the safeguarding and promotion of the national cultural heritage; 6) investigating the tourist potential by applying cultural heritage policies; 7) determining the good practices of the public administration in applying the policies of safeguarding and capitalizing on the national cultural heritage.

The scientific novelty and originality consists of the developing the author's viewpoint based on the results of the systemic researches of the concepts and documents of public cultural policies; establishing the modalities of application of the cultural policies and highlighting the role of the public administration in the protection and enhancing of the national cultural heritage; the heterogeneous approach of the problem regarding the improvement of the activity of protection and capitalization of the cultural heritage by the public authorities in the context of the administrative decentralization; comparative analysis of the legal mechanisms for ensuring the execution of the legal provisions for the protection of the cultural heritage in most European states; comprehensive analysis of the tourist potential for the capitalization of the cultural heritage and the submission of the innovative proposal regarding the change of the title of the historical place of international significance in the village of Varnița, Anenii-Noi district, from the „Carol XII Memorial Museum” to the „Historic site Camp of King Carol XII of Sweden from Varnița”.

The important scientific problem solved consists in the scientific substantiation of the attributions of the administrative authorities in the implementation and realization of the policies for the protection and promoting of the national cultural heritage, and applying methods to streamline the functioning of the administrative system in this field.

The theoretical significance of the research derives from the results of the analysis of theories and concepts regarding the cultural heritage; approaches and elements of application of policies of safeguarding and promotion of the cultural heritage; the nature of multilateral research of tourism potential to promote cultural heritage nationally and internationally.

Practical value of the research. The materials, conclusions and recommendations of this paper can be used by the specialized LPA and CPA authorities to improve the methods of safeguarding and enhancing of the national cultural heritage. The typology of the models of application of cultural policies by the administrative authorities allows theorists and practitioners to analyze the aspects of reciprocity and solidarity of the culture-society in solving the problems of the activity sector. The performed analysis can serve as a benchmark for new scientific elaborations/experiments in the subject matter.

The implementation of scientific results is reflected in the theses and results of scientific investigations in 17 publications, in national and international journals and specialized collections. Also, some practical aspects regarding the contribution of the public administration to the protection and enhancing of the national cultural heritage were discussed with the local public authorities from the Republic of Moldova.

COMENDANT VASILE

**ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN REALIZAREA
POLITICILOR DE PROTEJARE ȘI VALORIFICARE A
PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL**

**563.02 ORGANIZAREA ȘI DIRIJAREA ÎN INSTITUȚIILE
ADMINISTRAȚIEI PUBLICE; SERVICII PUBLICE**

Rezumatul tezei de doctor în științe administrative

Aprobat spre tipar: 29 octombrie 2021
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar.: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 30 ex.

Centrul Editorial – Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Al. Meteevici, 60, Chișinău, MD – 2009